

Katarzyna Łuczak,
Karol Szejko

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Międzynarodowa debata na temat roli muzeów we współczesnym świecie. Światowe Forum Muzeów Pól Bitewnych, Gdańsk, 12–13 października 2022 r.

The Role of Museums in the Modern World:
International Debate, World Battlefield
Museums Forum, Gdansk, 12–13 October 2022

DOI: 10.61027/2024/6/122143

SPRAWOZDANIA

Dziś sektor kultury przechodzi znaczącą ewolucję. Tradycyjne muzea zmieniają się stopniowo w interaktywne centra kulturowo-edukacyjne. Jednak pomimo stopniowej ewolucji w zakresie ich funkcjonowania oraz komunikacji z odbiorcami misja, która przyświeca ich działalności, pozostaje niezmienna.

Muzea na całym świecie łączy funkcja instytucjonalnych opiekunów dziedzictwa kulturowego. Stojąc na straży historii, nauki i kultury, stanowią nie tylko źródło wiedzy przekazywanej kolejnym pokoleniom. Znajomość historii ułatwia zrozumienie teraźniejszości – muzea są więc kluczowym ogniwem w procesach edukacji oraz budowania świadomości historycznej i kulturowej w społeczeństwie. Oprócz tego upamiętniają dokonania naszych przodków oraz uczą szacunku do wydarzeń i osiągnięć minionych epok, które ukształtowały współczesny świat.

Placówki, które stanowią odrębną gałąź muzealnictwa, to te upamiętniające kluczowe starcia historyczne i znajdujące się często bezpośrednio w miejscach historycznych bitew. Pola bitewne wymagają odrębnego podejścia do ich ochrony. W autentycznej przestrzeni przekaz dla przyszłych pokoleń wybrzmiewa donioślej, wzbudzając refleksję nad ponadczasowymi humanitarnymi wartościami, takimi jak: przebaczenie, pojednanie, szacunek i człowieczeństwo.

Kluczową rolę w badaniu tych miejsc odgrywa archeologia pól bitewnych, nazywana również archeologią konfliktu. Dzięki pracom wykopaliskowym nasza wiedza o naturze i przebiegu starć militarnych jest coraz dokładniejsza. Odnalezione w ramach prac archeologów zabytki są inspiracją do tworzenia nowych bądź też uzupełniania istniejących kolekcji muzeów pól bitewnych.

Dziś zakres działalności muzeów pól bitewnych obejmuje nie tylko prezentację wystaw archeologicznych służących upowszechnianiu wiedzy o historycznych bataliach, lecz również troskę o te miejsca pamięci, spośród których wiele ma status memoriału. Instytucje zlokalizowane tam, gdzie lata i wieki temu toczono walki zmieniające losy świata, upamiętniane po wielokroć w malarstwie czy literaturze, dbają o to, aby te tereny niosły przesłanie kolejnym pokoleniom oraz stanowiły symboliczny most pamięci pomiędzy przeszłością a teraźniejszością. Placówki sprawujące kuratelę nad historycznymi polami bitew muszą również pogodzić opowiadanie o historii z działalnością komercyjną plenerowego obiektu turystycznego, przyjmującego w swoich progach gości o zróżnicowanych potrzebach. Duża liczba zwiedzających powinna sprzyjać efektywnej realizacji głównej misji wpisanej w działalność każdego muzeum – ochrony oraz upowszechniania dziedzictwa kulturowego. Pogodzenie tej misji z wymogami współczesnego świata, wrażliwością współczesnych społeczeństw oraz rozwojem technologicznym – to wyzwania stojące przed instytucjami kultury.

IL. 1

Plakat WBMF (MIWŚ)

IL. 2

Prace archeologiczne na Westerplatte; szczątki polskich obrońców odnalezione w płytkich jamach grobowych (MIIWŚ)

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, jako instytucja kształtująca historyczną pamięć zbiorową Polaków, postawiło sobie za cel rewitalizację pola bitwy na Westerplatte, miejsca-legendy, symbolu, który wpływał na powojenne pokolenia. Ponieważ z upływem lat teren byłej polskiej Wojskowej Składnicy Tranzytowej (WST) ulegał stopniowej, nieuchronnej degradacji, zachowane do dziś nieliczne zabytki czy relikty nie dają odwiedzającym możliwości pełnego poznania historii obrony Westerplatte czy zrozumienia, dlaczego to miejsce było tak istotne dla odradzającej się po I wojnie światowej Polski. Archeolodzy (pierwotnie z Muzeum Westerplatte, a następnie już Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku – MIIWŚ) w okresie 2016–2022 odsłoniли ponad 50 tys. artefaktów datowanych od początku XVI w. aż po okres II wojny światowej. Przełomowym odkryciem było zlokalizowanie w 2019 r. jam grobowych polskich obrońców poległych w czasie walk o półwysep. W kolejnych miesiącach ekshumowano 9 i zidentyfikowano 7 ze znalezionych szczątków.

W 2017 r. podjęto ważną decyzję o powstaniu w miejscu historycznego pola bitwy Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 r. – oddziału MIIWŚ. Aby w pełni wykorzystać współczesne rozwiązania techniczne czy ekspozycyjne, dostępne dziś w edukacji historycznej, MIIWŚ postanowiło także zbudować platformę wymiany doświadczeń w obszarze upamiętniania i zarządzania historycznymi polami bitew. W ten sposób powstała inicjatywa międzynarodowego Światowego Forum Muzeów Pól Bitewnych (World Battlefield Museums Forum, WBMF), gdzie eksperci oraz muzealnicy z różnych krajów dzieliliby się doświadczeniami w zakresie

IL. 3

Dyrektor MIIWŚ Grzegorz Berendt witający gości i prelegentów WBMF (MIIWŚ)

sprawowania ochrony nad polami bitewnymi oraz metodami prowadzenia skutecznej edukacji utrwalającej przekaz historyczny.

Pierwsza edycja WBMF trwała od 4 do 6 września 2018 r. i odbyła się w siedzibie MIIWŚ. Udział w konferencji wzięli przedstawiciele 16 muzeów i instytucji odpowiedzialnych za kuratelę nad historycznymi polami bitew z: Grecji, Czech, Bułgarii, Ukrainy, Belgii, USA (Gettysburg oraz Pearl Harbor), Turcji, Francji, Chin, Słowacji i oczywiście z Polski. Posumowaniem wykładów były panele dyskusyjne. Taka bliska wymiana doświadczeń okazała się niezwykle pomocna w późniejszym opracowaniu koncepcji rewitalizacji pola bitwy na Westerplatte i planów budowy pełnoskalowego, nowoczesnego muzeum plenerowo-narracyjnego w obrębie dawnej WST.

W kolejnych miesiącach idea WBMF była kontynuowana w ramach projektów prowadzonych online, których owocem jest strona internetowa www.wbmf.online, prezentująca popularno-naukowe, przystępne dla pasjonatów historii treści – infografiki oraz modele 3D odnoszące się do poszczególnych bitew reprezentowanych przez partnerów WBMF. Powstała również nowatorska seria sześciu edukacyjnych anglojęzycznych audycji radiowych „World Heritage Battlefields” (Westerplatte, Verdun, Wojna Krymska, Narvik, Gettysburg i bitwa Varusa z 9 r. n.e.) w partnerstwie z Radiem Gdańsk. W procesie produkcji uczestniczyli niezależni eksperci historyczni (m.in. z Uniwersytetu Oksfordzkiego, uczelni London School of Economics, a także The National Museum of the Royal Navy), lektorzy BBC oraz partnerzy konferencji WBMF – pracownicy lub kustosze muzeów z Francji, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Norwegii i USA. Ze strony MIIWŚ głosów użyli nasi muzealni historycy. Wszystkich audycji można posłuchać na stronie WBMF, w zakładce Audycje.

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, jako instytucja kształtująca historyczną pamięć zbiorową Polaków, postawiło sobie za cel rewitalizację pola bitwy na Westerplatte, miejsca-legendy, symbolu, który wpływał na powojenne pokolenia.

Sukces pierwszej edycji WBMF doprowadził do kontynuacji projektu tej eksperckiej konferencji. Ze względu na pandemię COVID-19 druga odsłona odbyła się dopiero w październiku 2022 r. Do Gdańska przybyli przedstawiciele aż 20 instytucji muzealnych nieomal ze wszystkich kontynentów. Wykładów można było posłuchać zarówno w sali konferencyjnej im. Jana Olszewskiego, jak i poprzez stronę internetową www.muzeum1939.pl, w specjalnie przygotowanej sekcji *live-stream*. Program konferencji obejmował dwa dni wykładów (12 oraz 13 października 2022 r.). Został rozpisany na cztery panele, każdy zakończony dyskusją zaproszonych prelegentów. Druga edycja forum rozpoczęła się już 11 października od spotkania uczestników forum z dr. hab. Grzegorzem Berendtem, ówczesnym dyrektorem MIIWŚ, w jednej z sal konferencyjnych. Następnie wszyscy udali się na Westerplatte. Tam zapoznali się z historią WST oraz zostali oprowadzeni przez muzealnych archeologów po terenie wykopalisk archeologicznych. Specjaliści MIIWŚ odpowiedzieli również na pytania związane z planowanymi etapami budowy na półwyspie Muzeum Westerplatte i Wojny 1939. Kluczowym punktem była wizyta na zrewitalizowanym cmentarzu Żołnierzy Wojska Polskiego na Westerplatte, gdzie złożone są szczątki 9 polskich żołnierzy broniących WST we wrześniu 1939 r. (pogrzeb z honorami państwowymi odbył się 4 listopada 2022 r.).

IL. 4

Archeolog MIIWŚ
Adam Dziewanowski
oprowadzający
prelegentów WBMF po
terenie wykopalisk
archeologicznych na
Westerplatte (MIIWŚ)

Kolejnego dnia odbyła się właściwa konferencja. Referat otwierający forum wygłosił Grzegorz Berendt. W swojej wypowiedzi podkreślał ogromną rolę instytucji muzealnych w zachowaniu ciągłości pamięci pokoleniowej. Wskazał również na edukacyjną misję muzeów w tworzeniu nowych przestrzeni w komunikacji międzyludzkiej:

- „ Muzea są mostami łączącymi pokolenia, są znakami pamięci. Służą jako drogowskazy, które często stanowią ostrzeżenie przed skutkami błędów popełnionych przez ludzkość w przeszłości. Muzea mają ogromny potencjał motywacyjny, a także ukierunkowujący i edukacyjny. Dostarczają informacji i umożliwiają refleksję nad przeszłością i relacjami z teraźniejszością. Takie postrzeganie stawia muzea wśród instytucji nastawionych na twórcze myślenie, dyskusję, dialog i wymianę poglądów.

Po nim głos zabrał wojewoda pomorski Dariusz Drelich, który wskazał na istotną rolę muzeów w kształtowaniu porozumienia i dialogu wśród współczesnych społeczeństw:

- „ O tym, jak ważna jest praca muzeów, możemy przekonać się obecnie, kiedy nasi sąsiedzi w Ukrainie bronią swojej ojczyzny i odpierają rosyjską agresję. Muzea, tworząc most pamięci pomiędzy przeszłością a teraźniejszością, a także zapewniając edukację historyczną, wzmacniają świadomość historyczną w społeczeństwie, a jednocześnie dają poczucie wspólnoty, które często uwrażliwia na krzywdę drugiego człowieka.

Wystąpienie inauguracyjne zakończyła prelekcja konsula Ukrainy w Gdańsku Ołeksandra Płodystego. W jego wypowiedzi nie mogło zabraknąć nawiązań do agresji rosyjskiej na Ukrainę. Płodysty położył nacisk na dzielenie się doświadczeniami, co, jak uzasadniał, finalnie prowadzi do lepszego rozumienia genezy konfliktów zbrojnych oraz do skutecznego im zapobiegania:

- „ W końcu, w wyniku tej wojny, powstaną nowe muzea; powstanie muzeum, które przekaże historię nowym pokoleniom, aby upamiętnić polskich i zagranicznych bohaterów Ukrainy, którzy pomagają nam walczyć i istotnie walczą na pierwszej linii frontu. Przedstawiciele naszych muzeów będą współpracować z przedstawicielami innych muzeów na świecie. Będą rejestrować inne

IL. 5

Dyrektor MIIWŚ Grzegorz Berendt (MIIWŚ)

IL. 6

Wojewoda pomorski Dariusz Drelich (MIIWŚ)

doświadczenia, aby takie bitwy nie zdarzały się już nigdzie indziej na świecie, aby wszystkie pozostały w historii.

IL. 7

Konsul Ukrainy w Gdańsku
Oleksandr Płodysty
(MIIWŚ)

IL. 8

Adam Dziewanowski
(MIIWŚ)

Pierwszy panel konferencji zatytułowany „Upamiętnianie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie historycznym jako rdzeń misji muzeów pól bitewnych” otworzył Adam Dziewanowski, archeolog MIIWŚ bezpośrednio zaangażowany w prace wykopaliskowe na Westerplatte. W wykładzie *Badania archeologiczne na Westerplatte (2016–2022)* przedstawił proces uzyskiwania informacji poprzez gruntowną analizę dostępnych zdjęć archiwalnych, które doprowadziły archeologów do zlokalizowania szczątków poległych w 1939 r. obrońców Westerplatte, pospiesznie pochowanych w płytkich grobach po zakończeniu walk. Opisał też los wartowni nr 5, która zawaliła się pod niemieckimi bombami w czasie nalotu Luftwaffe 2 września 1939 r. i pogrzebała polskich żołnierzy pod gruzami.

Następnie głos zabrała Minna Torkkola z Raatteen Portin Talvisotamuseo (Muzeum Wojny Zimowej Raatteen Portti) w Suomussalmi. Przybliżyła słuchaczom historię zmagania Finów z wojskami sowieckimi, które najechały ich kraj w listopadzie 1939 r. Goście konferencji mieli okazję zapoznać się z nieznanymi epizodami wojny zimowej oraz emocjonalnymi relacjami uczestników tego konfliktu. Wspólnie z prelegentką wystąpił Reima Haapoja, którego ojciec brał udział w walkach z Sowietami w 1939 r. Dziś jest on dyrektorem Muzeum Wojny Zimowej, które otacza opieką niezwykle obszerne zbiory artefaktów podniesionych z pól bitew ówczesnych zmagania. Co ciekawe, już po konferencji MIIWŚ otrzymało w darze od fińskich przyjaciół unikatowe zabytki z wojny zimowej – czapkę uszatkę oraz chlebak fińskiego żołnierza.

Kolejny referat przedstawił dr Norman Cramp, dyrektor australijskiego Darwin Military Museum (Muzeum Wojskowego w Darwin). Nakreślił w nim historię powstania instytucji założonej w 1968 r. przez grupę wolontariuszy-pasjonatów. Część muzeum jest zlokalizowana w realnych miejscach walk – w punkcie dowodzenia czy baterii przybrzeżnej, a cała placówka zajmuje 4,5 ha powierzchni. Misją instytucji jest upamiętnienie okrutnego bombardowania Darwin przez siły powietrzne Cesarstwa

Japonii w lutym 1942 r. Agresja Japonii na Australię przypomina w pewien sposób atak sił niemieckich na Westerplatte w 1939 r. Podobnie jak Niemcy, Japończycy mieli ogromną przewagę militarną, bezlitośnie bombardując infrastrukturę portową i miejską. Dziś muzeum w Darwin prowadzi szeroko zakrojoną działalność edukacyjną, skierowaną w dużej mierze do szkół, osób z niepełnosprawnościami czy jednostek wojskowych.

IL. 9

Minna Torkkola (MIIWŚ)

IL. 10

Norman Cramp (MIIWŚ)

IL. 11

Balázs Polgár (MIIWŚ)

Następnie dr Balázs Polgár z Hadtörténeti Intézet és Múzeum (Instytutu i Muzeum Historii Wojskowości) w Budapeszcie wygłosił odczyt pt. *Bitwa pod Raab (1809) – Archeologia pola bitewnego i ochrona miejsc dziedzictwa wojakowego na Węgrzech*. Nakreślił w nim historię rozwoju badań archeologicznych pól bitew na Węgrzech, przede wszystkim zaś pola bitwy pod Raab. Doszło tam do starcia pomiędzy wojskami koalicji Napoleona Bonaparte a Austriakami. Polgár wskazał na istniejące we współczesnym świecie zagrożenia dla historycznych pól bitew. Dziś to nie tylko destrukcyjny wpływ warunków atmosferycznych, które powodują erozję pozostałych jeszcze relikwów, czy postępująca urbanizacja, ale przede wszystkim niszczenie zachowanej oryginalnie infrastruktury przez nielegalnie działających poszukiwaczy z wykrywaczami metali. Referat zakończył opisem trzech filarów niezbędnych dla zachowania dziedzictwa pól bitew – badań naukowych, tworzenia baz danych oraz rozpowszechniania wiedzy i edukacja.

Pierwszy panel konferencji zakończył swoim wystąpieniem Uğur Cenk Deniz İmamoğlu z Türk Tarih Kurumu (Tureckiego Stowarzyszenia Historycznego), organizacji akademickiej istniejącej od 1931 r. W wykładzie *Historia, działalność, aktualne projekty i możliwości współpracy w zakresie badań historycznych* prelegent omówił działalność stowarzyszenia na polu wydawnictw historycznych i podkreślił jego ogromną rolę we wspieraniu badań i wykopalisk archeologicznych oraz projektów badawczych. Obecnie instytucja sprawuje pieczę nad ponad 140 wykopaliskami archeologicznymi w całej Turcji. Choć jej działalność nie obejmuje historycznych pól bitew, to ma bogatą tradycję w zakresie badań nad historią wojskowości. Wiele miejsc batalii z dziejów tureckich w Anatolii, na Bałkanach, Kaukazie, Bliskim Wschodzie, w Azji Środkowej i Afryce Północnej, pośrednio lub bezpośrednio, znajduje się w obszarze zainteresowań Stowarzyszenia. Organizacja wspiera aktywnie działania edukacyjne kierowane do uczniów i nauczycieli, prowadzone w miejscach historycznych starć.

Drugi panel konferencji rozpoczęła Ewelina Latoszevska z MIIWŚ. Jej wystąpienie dotyczyło zagospodarowania terenu pola bitwy na Westerplatte, a także działalności instytucji w kontekście dostępności oraz społecznej, ekologicznej i ekonomicznej odpowiedzialności biznesu (*Corporate Social Responsibility, CSR*). Obecnie wiele muzeów kładzie nacisk na utrzymanie właściwej równowagi pomiędzy otoczeniem, w którym funkcjonują, a realizacją zadań wynikających z ich misji oraz likwidacją barier architektonicznych, co zwiększa dostępność dla osób o szczególnych potrzebach – nie tylko osób z niepełnosprawnościami, ale również kobiet w ciąży, osób z dziećmi czy seniorów. Prelegentka opisała też innowacyjny program MIIWŚ prowadzony we współpracy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku: „Ecological stories w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, działanie kultury w służbie ekologii w 2022 r.”. W ramach projektu prowadzono w różnorodnej formie edukację ekologiczną dzieci i młodzieży, a także dorosłych.

IL. 12

Uğur Cenk Deniz İmamoğlu
(MIIWŚ)

IL. 13

Ewelina Latoszevska
(MIIWŚ)

Następnie wykład *Historyczne rekonstrukcje w Republice Czeskiej: Wyjątkowa więź między instytucjami historycznymi a publicznością* wygłosił Jan Hrubecký z Muzeum východních Čech v Hradci Králové. Muzeum války 1866 (Muzeum Czech Wschodnich w Hradcu Králové. Muzeum Wojny 1866 r.). Instytucja ta zajmuje się historią wojny austriacko-pruskiej, ze szczególnym naciskiem na bitwę pod miastem Hradec Králové. Bitwę upamiętnia 480 pomników w Czechach Wschodnich. Prelegent wskazał na znaczącą rolę działań grup rekonstrukcyjnych – nie tylko budzą zainteresowanie historią wśród różnych grup społecznych, ale oprócz tego zajmują się również opieką nad zabytkami. Ważę i celowość takich działań wspierających edukację historyczną doceniają czeskie Ministerstwo Kultury i Ministerstwo Obrony, które dotują profesjonalne grupy rekonstrukcyjne.

Glenn Ogden z Canadian War Museum (Kanadyjskiego Muzeum Wojny) zaprezentował odczyt *Kanadyjskie Muzeum Wojny – muzeum w ewolucji*. Placówka mieszcząca się w Ottawie zajmuje się upowszechnianiem

historii Kanady od XVIII w., a rocznie odwiedza ją ok. 500 tys. osób. Jak wskazywał prelegent, w nawiązaniu do tytułu swojego wykładu, dziś kanadyjskie muzeum powinno „sprostać wymaganiom, jakie postawią następne dekady tego stulecia”, oraz „dostrzec zmiany kulturowe i społeczne zachodzące w kanadyjskim społeczeństwie”. Drogą do osiągnięcia tego celu było ograniczenie projektów rocznicowych, a zwiększenie liczby tematycznych, ukazujących konflikt oczami poszczególnych grup społecznych czy etnicznych. I tak np. wystawy „Outside the Lines – Women and War Art” („Poza wierszami – kobiety i sztuka wojenna”) o roli artystek w dokumentowaniu kanadyjskich doświadczeń wojennych czy „Battle for Arctic” („Bitwa o Arktykę”) o wojennych zmaganiach, z udziałem głosów i doświadczenia Inuitów, przedstawiają mało znaną szerokiej publiczności i mocno indywidualną perspektywę doświadczeń wojennych.

Z wielką uwagą uczestnicy konferencji WBMF wysłuchali prezentacji Jewgienii Szczerbyny z Ukrainy z Музей історії Полтавської битви (Państwowego Rezerwatu Historyczno-Kulturowego „Połtawskie Pole Bitwy”)

IL. 14

Jan Hrubecký (MIIWŚ)

IL. 15

Glen Ogden (MIIWŚ)

w Połtawie. Co ciekawe, muzeum założył etniczny Polak, ppłk Iwan Pawłowski. W czasach sowieckich instytucja promowała ideologię komunistyczną, przedstawiając mit zwycięstwa Piotra I pod Połtawą i geniuszu strategicznego cara. Współczesne badania obalają tę narrację. W latach 2007–2008 międzynarodowa ekspedycja archeologiczna badająca pole bitwy (z udziałem Szwecji, USA, Ukrainy) nie odnalazła śladów rosyjskich redut, na których miało załamać się szwedzkie natarcie. Niestety prace archeologiczne zostały wstrzymane, kiedy Rosja zaatakowała Ukrainę w 2022 r. Przy użyciu nowoczesnych technologii muzeum prowadzi dziś działania edukacyjne ukierunkowane na obalenie utrwalonych przez lata sowieckich mitów o wielkiej wojnie północnej. Prelegentka mówiła, że

„ badania dają możliwość stopniowego uwalniania się od imperialnych narracji. Zwłaszcza w odniesieniu do ukraińskiej historii, która została zafałszowana przez Rosjan. Dlatego działania edukacyjne dla ludności, a zwłaszcza młodzieży, uważamy za ważne zadanie.

Podkreśliła też międzynarodowe znaczenie bitwy pod Połtawą.

„ Wydarzenia wielkiej wojny północnej są szczególnie interesujące dla Europejczyków, ponieważ jej uczestnicy byli przodkami dzisiejszych Szwedów, Rosjan, Ukraińców, Finów, Norwegów, Duńczyków, Niemców, Polaków, Turków, Mołdawian, Białorusinów, Brytyjczyków, Litwinów, Estończyków, Łotyszy i Czechów.

Kolejny referat wygłosiła Aileen Utterdyke, prezeska Pacific Historic Parks (Parków Historycznych Pacyfiku) – instytucji roztaczającej opiekę nad USS Arizona Memorial w Pearl Harbor. Memoriał w Pearl Harbor to ogromny podwodny cmentarz – we wraku zalegającego na dnie pancernika spoczywają szczątki ok. 1000 amerykańskich marynarzy, którzy zginęli w japońskim ataku 7 grudnia 1941 r. Platforma dla odwiedzających umieszczona jest bezpośrednio nad samym wrakiem. Prelegentka podkreślała ogromną rolę świadectw uczestników tamtych tragicznych wydarzeń wojennych. Jak mówiła, narracje o wojnie na Pacyfiku są dobrze znane, „jednak czasami pomijają istotny, ludzki komponent historii, który jest równie ważny do jej poznania i zrozumienia – to część, która pozwala na tworzenie więzi między pokoleniami”. Podkreślała, że historie uczestników

IL. 16

Ievhenia Shcherbyna
(MIIWŚ)

IL. 17

Aileen Utterdyke (MIIWŚ)

walk mogą stanowić inspirację dla współczesnych społeczeństw. W dalszej części referatu pojawiło się również pytanie o konieczność dostosowania lekcji historii do wymogów współczesnego pokolenia młodych ludzi. Dziś, jak mówiła, potrzebują oni nauki opartej na dociekaniu i krytycznym myśleniu, w przeciwieństwie do tradycyjnych metod, jak zapamiętywanie i recytowanie. Nowy model edukacji ukierunkowany jest na wspieranie postaw zaangażowania obywatelskiego i wzbogacania życia lokalnych społeczności.

IL. 18

Heidrun Derks (MIIWŚ)

IL. 19

Wojciech Samół (MIIWŚ)

Sposób prowadzenia narracji historycznej na terenach Parków Historycznych Pacyfiku okazuje się skuteczny – muzea odwiedza rocznie ok. 1,5 mln osób z całego świata.

Ostatni wykład drugiego panelu dotyczył bitwy sprzed 2000 lat. Wygłosiła go dr Heidrun Derks z Varusschlacht im Osnabrücker Land gGmbH – Museum und Park Kalkriese (Muzeum Bitwy Warusa w Regionie Osnabrück – Muzeum i Park Kalkriese) w Niemczech. Bezpośrednim powodem do powołania instytucji w 1998 r. były prace archeologiczne prowadzone na terenie domniemanego starcia Germanów z rzymskimi legionami w 9 r. n.e. Znaleźiska archeologów doprowadziły do wzrostu zainteresowania wioską Kalkriese. Od tego czasu teren rzymsko-germańskiej bitwy na stałe zagościł na muzealnej mapie Europy. Dziś park Kalkriese to 24 ha, na których dalej są prowadzone prace archeologiczne, a także działania edukacyjne i rekonstrukcyjne. Prelegentka opisała historię wzrostu znaczenia wiedzy o tym starciu i formowania się tożsamości narodu niemieckiego

na bazie mitu o Arminiuszu – germańskim woju, który poprowadził rozproszone plemiona do spektakularnego zwycięstwa nad Rzymianami. Niestety legenda Arminiusza stała się też podstawą do wzrostu postaw nacjonalistycznych w jednoczącym się w XIX w. państwie niemieckim. W latach trzydziestych XX w. jego postać służyła propagandzie partii nazistowskiej. Prelegentka podkreślała też, jak ważne było oparcie się pokusie stworzenia skomercjalizowanego skansenu archeologicznego czy parku wakacyjnego. Obecnie muzeum w Kalkriese skupia się na badaniach naukowych, edukacji oraz wystawach uwzględniających najnowsze wyniki badań archeologicznych na terenie parku.

Sesję „Upamiętnianie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie historycznym jako rdzeń misji muzeów pól bitewnych” otworzył Wojciech Samół, archeolog i kustosz z MIIWŚ. Prelegent pokrótce opowiedział o burzliwej historii Westerplatte, kładąc nacisk na strategiczne

położenie półwyspu u wejścia do portu gdańskiego. W XVIII i XIX w. półwysep był areną walk o kontrolę nad Gdańskiem, a po II wojnie światowej, w czasie organizowanych tam uroczystości rocznicowych wybuchu konfliktu, pełnił funkcję propagandową. Samól nakreślił plany budowy na Westerplatte nowych przestrzeni wystawienniczych, zarówno w plenerze dawnego pola bitwy, jak i w zaprojektowanych, z poszanowaniem istniejącej przestrzeni historycznej, nowych lub zrewitalizowanych budynkach dawnej WST. Przykładem może tu być budynek dawnej elektrowni, gdzie zostanie zaprezentowana wystawa „Pamięć w ziemi zapisana. Archeologia Westerplatte”, prezentująca autentyczne, wydobyte w czasie prac archeologicznych MIIWŚ artefakty, które będą kluczem do zrozumienia historii Westerplatte. „W dzisiejszych czasach, szczególnie w takim miejscu jak Westerplatte, konieczne jest sygnalizowanie potrzeby propagowania postaw miłości do ojczyzny, która powinna być jedną z podstawowych wartości, szczególnie wśród młodych ludzi” – podkreślał Samól. W podsumowaniu prelegent opisał trzy etapy powstawania przyszłego muzeum na Westerplatte – rekonstrukcję części historycznych budynków według planów sprzed 1939 r., zaprojektowanie w ich wnętrzach przestrzeni wystawienniczych, a także budowę nowej przestrzeni muzealnej, ukazującej historię Westerplatte w kontekście kampanii polskiej 1939 r. Rewitalizacja pola bitwy ma na celu przywrócenie w miarę możliwości pierwotnego stanu tej przestrzeni z 1939 r.

Takuo Takigawa, dyrektor Hiroshima Heiwa Kinen Shiryōkan (Muzeum Pokoju w Hiroszynie), opowiedział słuchaczom o historii powstania samego muzeum, otwartego już 10 lat po ataku atomowym USA na Japonię w 1945 r.

Misją instytucji, jak podkreślał prelegent, jest „uświadamianie przedstawicieli wszystkich narodów o rzeczywistych zniszczeniach spowodowanych przez bombę atomową i przyczynienie się do wprowadzenia zakazu stosowania broni jądrowej, jak również do utrzymania trwałego pokoju na świecie” (w 2019 r. instytucję odwiedziło aż 1,75 mln osób). Takigawa mówił o szeroko zakrojonej, ciągłej pracy przy renowacji ekspozycji i dostosowaniu poszczególnych jej części do potrzeb współczesnych pokoleń. Zmiany objęły m.in. wprowadzenie stołu multimedialnego oraz wyświetlaczy multimedialnych. Szczególną wagę muzeum przykładą do zachowania dziedzictwa świadków historii, których pozostała już tylko garstka. Wprowadziło specjalny program, w którym ostatni ocaleni z wybuchu bomby atomowej mogą przekazać swoją opowieść wybranym „następcom”, aby została utrwalona dla przyszłych pokoleń. Muzeum w Hiroszynie niesie to uniwersalne przesłanie pokoju również na forum międzynarodowym.

IL. 20

Takuo Takigawa (MIIWŚ)

Wystawa „Hiroszima–Nagasaki. Bomba atomowa” pokazywana jest w 19 krajach. 14 października 2022 r., zaraz po zakończeniu konferencji WBMF, odbył się wernisaż tej wystawy w MIIWŚ. Takigawa podkreślił też doskonałą współpracę z instytucjami amerykańskimi – z Muzeum Pamięci USS Battleship Missouri (USS Battleship Missouri Memorial) w Pearl Harbor na Hawajach i Japońsko-Amerykańskim Muzeum Narodowym (Japanese American National Museum) w Los Angeles. Prelegent zakończył swój wykład, mówiąc, że kiedy „nie będzie już nikogo, kto przeżył bombę atomową, coraz ważniejsze będzie dzielenie się wspomnieniami ocalałych i przekazywanie ich kolejnym pokoleniom na całym świecie”. Hasło „Nigdy więcej wojny” zabrzmiało w przekazie z Hiroszimy niezwykle donośnie.

Następnie głos zabrał dr Juraj Lepiš z Muzeum Slovenského Národného Povstania (Muzeum Słowackiego Powstania Narodowego), wiodącej słowackiej instytucji historycznej. Historia tego powstania ma dla Słowaków tak głębokie znaczenie symboliczne, jak Westerplatte dla Polaków czy Pearl Harbor dla Amerykanów. 29 sierpnia jest na Słowacji świętem narodowym. Pragnąc dotrzeć z historyczną narracją do jak najszerszego grona odbiorców, słowackie muzeum dostosowuje ekspozycje do zmieniających się wymagań współczesnego zwiedzającego. W 2018 r. nowa wystawa, uzupełnienie istniejącej już tradycyjnej ekspozycji, została zaprojektowana z użyciem nowoczesnych środków wyrazu – technologii 3D, filmów 360°, hologramów i ekranów dotykowych. Prelegent podkreślał, że należy znaleźć właściwą równowagę pomiędzy nowoczesnymi formami przekazu, których słabością jest brak oryginalnych artefaktów w prezentowanych narracjach, i tradycyjnymi sekcjami wystaw. Co ciekawe, słowackie muzeum zrezygnowało z rekonstrukcji historycznych powstania na rzecz aktywnego angażowania zwiedzających w poznawanie historii. I tak, pociąg pancerny Štefánik został odnowiony przy udziale lokalnych społeczności i stowarzyszeń pasjonatów historii, a po renowacji rozpowszechniał historię, odwiedzając słowackie miasta i miasteczka. W 2020 r. muzeum nawiązało współpracę z organizacją turystyczną w Bańskiej Bystrzycy – aby wykorzystać ruiny wioski Kalište, zniszczonej w czasie walk powstańczych, do propagowania historii. Muzealnicy oraz wynajęci aktorzy w strojach z epoki prowadzili w plenerze „żywe” lekcje historii, a zwiedzający wcielali się w role mieszkańców

IL. 21

Doktor Juraj Lepiš (MIIWŚ)

IL. 22

Salvatore Maltese (MIIWŚ)

wioski w przededniu wybuchu słowackiego powstania. Forma ta dała oczekiwane owoce – muzeum zyskało wielu nowych odwiedzających. Salvatore Maltese, dyrektor Museo Storico dello Sbarco in Sicilia 1943 (Historycznego Muzeum Desantu na Sycylii 1943), rozpoczął swój wykład od przybliżenia kluczowej roli Sycylii w konfliktach toczących się przez stulecia w basenie Morza Śródziemnego. Następnie przeszedł do odpowiedzi na pytanie, dlaczego desant morski i powietrzny zjednoczonych aliantów na Sycylii w 1943 r. (operacja „Husky”) okazał się kluczem do wyzwolenia Włoch spod władzy faszystów Benita Mussoliniego. Muzeum otwarto w 2002 r. w zabytkowym kompleksie budynków rafinerii siarki w Katanii. Prezentuje ono zbiory przekazane przez prywatnych darczyńców, włoskie organizacje kombatanckie, armię kanadyjską oraz włoskie organizacje wojskowe i archiwa. Popularnością wśród zwiedzających cieszą się dioramy naturalnej wielkości z hiperrealistycznymi woskowymi figurami Franklina D. Roosevelta, Winstona Churchilla, Benita Mussoliniego czy Adolfa Hitlera, wykonanymi w pracowniach Madame Tussauds. W 2017 r. zainaugurowano projekt sali Phila Sterna – część ekspozycji prezentująca dorobek legendarnego amerykańskiego fotografa, który dokumentował przebieg operacji „Husky”. Ponad 70 skanów oryginalnych, unikatowych fotografii przybliżyła zwiedzającym brutalne realia walk na Sycylii. Muzeum w Katanii spaja lokalną społeczność, prowadząc działalność dotyczącą nie tylko II wojny światowej; rozległy kompleks budynków dawnej rafinerii siarki mieści też muzea kinematografii i starych map, natomiast na głównym placu-amfiteatrze, położonym w sercu kompleksu, odbywają się koncerty i inne wydarzenia kulturalne.

Kolejnym prelegentem był Roberts Linis z Ziemassvētku kauju muzejs (Muzeum Bitew Bożonarodzeniowych), oddziału Łotewskiego Muzeum Wojny. Prelegent wystąpił w stroju z epoki – mundurze żołnierza łotewskiego z okresu I wojny światowej – strzelca łotewskiego. Formacja służyła w armii rosyjskiej i odegrała dużą rolę w tworzeniu niepodległego państwa łotewskiego. Bitwy bożonarodzeniowe z 23–29 grudnia 1916 r. (według kalendarza obowiązującego wówczas w Rosji) były jednym z ważniejszych

IL. 23

Roberts Linis (MIIWŚ)

IL. 24

Kapitan John Rodriguez Asti (MIIWŚ)

starć Strzelców Łotewskich z wojskami niemieckimi. W swoim wystąpieniu Łinis skupił się na działaniach edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, prowadzonych w muzeum, w dużej mierze w plenerze. Instytucja leży wśród lasów na autentycznym terenie dawnego pola bitwy, a ścieżka edukacyjna o długości 7 km prowadzi wśród dawnych umocnień polowych. Działania edukacyjne ukazują życie żołnierzy podczas kampanii bitewnych. Specjalny program ułożono dla rodzin z dziećmi. Na dawnym polu bitwy odbywa się też coroczny bieg na orientację – jest to znakomita promocja historii połączona z propagowaniem zdrowego trybu życia, jak podkreślał prelegent.

IL. 25

Karol Szejko (MIIWŚ)

„ Są to działania, które pozwalają przyciągać co roku wielu zwiedzających i otrzymują bardzo pozytywne referencje zarówno od rodzin, uczniów, jak i nauczycieli. Doceniają oni kreatywne i edukacyjne sposoby opowiadania zarówno o heroicznych momentach z historii Łotwy, jak i o wojnie, bitwach i realiach życia żołnierza.

Z Łotwy słuchacze konferencji WBMF przenieśli się na drugi koniec świata – do Peru. Dyrektor Peruwiańskiej Marynarki Wojennej (Museo Naval del Perú) w Callao kpt. John Rodriguez Asti opowiedział słuchaczom o powstaniu oraz misji muzeum. Na uwagę zasługuje fakt, że w walkach z Hiszpanami w 1866 r. ważną rolę odegrał polski inżynier Ernest Malinowski. Budował on w Peru pierwszą kolej transandyjską, a następnie projektował fortyfikacje i stanowiska artyleryjskie do obrony portu w Callao. Historia Malinowskiego jest prezentowana na wystawie stałej. Muzeum powstało w 1958 r., w historycznych przestrzeniach arsenału marynarki wojennej z końca XVIII w. Dziś na wystawach prezentowanych jest ponad 700 oryginalnych eksponatów obrazujących narodziny i rozwój marynarki wojennej Peru. Placówka zajmuje się konserwacją zabytków morskich, a także prowadzi warsztaty edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Obecnie zajmuje się korektą scenariusza muzeograficznego w celu aktualizacji i odświeżenia oferty.

Sesja „Narracja muzealna o wielkich bitwach w obliczu wyzwań współczesnego świata” rozpoczęła się od wystąpienia Karola Szejki z MIIWŚ. Na wstępie zwrócił uwagę na dostępne współcześnie technologie cyfrowe, pomagające w edukacji historycznej, o tyle ważne, że młodsze pokolenia w dużej mierze polegają na narzędziach online, jeśli chodzi o komunikację oraz przekazywanie informacji. Prelegent wskazał na niemały sukces MIIWŚ w stosowaniu metod cyfrowej komunikacji z publicznością muzealną w okresie pandemii COVID-19, kiedy placówka była zamknięta,

a treści historyczne udostępnione były tylko online (i dotarły do ponad 35 mln osób). „Dzięki projektom cyfrowym dodaliśmy nową wartość edukacji historycznej i zainteresowaliśmy młodych ludzi historią”, mówił Karol Szejko. Prelegent zwrócił uwagę, że w ciągu kilku miesięcy po zniesieniu ograniczeń pandemicznych liczba zwiedzających MIIWŚ wzrosła – zaznaczył, że istnieje duże prawdopodobieństwo, iż pewna liczba osób zdecydowała się odwiedzić muzeum po zapoznaniu się właśnie z treściami prezentowanymi online. Podkreślił także, że autentyczny kontakt z artefaktami muzealnymi jest niezastąpiony i że należy dziś znaleźć odpowiednią równowagę w stosowaniu tradycyjnych i cyfrowych metod w nauczaniu historii. Poza staje poza wszelką wątpliwością, że aplikacje mobilne, historyczne gry online czy treści 3D są nieodzowne w dzisiejszych muzeach i są narzędziem przyciągającym większą liczbę zwiedzających. Muzea jednak pozostaną miejscem, gdzie emocje zwiedzających są wzmacniane przez prawdziwe zabytki kontekstowo związane z konkretnym miejscem, ofiarą lub świadkiem tragicznych wydarzeń II wojny światowej. Następnie głos zabrał Yang Chang-hun z Jeonjaeng Ginyeomgwan (Miejsca Pamięci Wojny w Korei). Wojna koreańska z lat 1950–1953 odegrała kluczową rolę w ustaleniu powojennego porządku geopolitycznego świata. Doprowadziła m.in. do podziału Korei na dwa państwa – demokratyczną Koreę Południową i komunistyczną Koreę Północną. Jak wiadomo, Korea jest dziś jednym z liderów nowych technologii. Znajduje to swój wyraz w sposobie prezentowania narracji muzealnej. Muzeum wychodzi do zwiedzających poprzez komercyjne platformy internetowe i tym sposobem dociera z przekazem do młodych ludzi mieszkających na terenach wiejskich, daleko od Seulu. Jak wskazywał prelegent:

„ Pojawiają się obawy, że podawanie uproszczonych informacji stwarza niebezpieczeństwo przeinaczania faktów historycznych. Nie sądzę jednak, żeby to prostota była problemem. Wszystko zależy od połączenia poszczególnych elementów w odniesieniu do całego kontekstu.

Cyfrowe programy edukacyjne, aplikacje, gry oraz quizy zarządzane są przez edukatorów, a uczniowie są aktywnie zaangażowani w tworzenie i edytowanie zawartych w nich treści historycznych. Muzeum organizuje też zwiedzanie z przewodnikami online, w trybie „live”, angażując w ten

IL. 26

Yang Chang-hun (MIIWŚ)

IL. 27

Julien Guillon (MIIWŚ)

projekt studentów-wolontariuszy, którzy w przyszłości będą mogli stać się przewodnikami muzealnymi z prawdziwego zdarzenia. Wszystkie te działania mają służyć popularyzacji wiedzy historycznej wśród jak najszerszego grona młodych odbiorców, dla których świat cyfrowy nie jest już alternatywą, a codziennością.

- „ Musimy opracowywać różnorodne programy, które pozwolą nam łączyć pokolenia. Konflikty i podziały wynikają z braku komunikacji i wzajemnego zrozumienia. [...] z myślą o osobach z pokolenia millenialsów i pokolenia Z, powinniśmy budować programy oparte na technologii cyfrowej. Ci młodzi [...] pragną swobodnej komunikacji nieograniczonej czasem i przestrzenią –

mówił Yang Chang-Hun.

Kolejnym prelegentem był dr Julien Guillon z Mémorial de la Résistance (Muzeum Ruchu Oporu) w Vercors we Francji. Miejsce pamięci, otwarte w 1994 r., znajduje się we francuskich Alpach, na wysokości 1,3 tys. m n.p.m. Do muzeum przylega cmentarz-memoriał, gdzie uhonorowani zostali bojownicy ruchu oporu oraz ofiary cywilne zamordowane przez Niemców w czasie walk w masywie Vercors. Pod względem architektonicznym cały kompleks muzealny został zaprojektowany tak, aby wtapiał się w górzysty krajobraz. Wioska Vassieux-en-Vercors była świadkiem tragicznych wydarzeń w czasie II wojny światowej. Masyw górski był schronieniem dla członków francuskiego ruchu oporu (tzw. *maquis*), którzy latem 1944 r. stoczyli regularną bitwę z oddziałami niemieckimi¹. Warto tu podkreślić, że w bitwach o Vercors brali udział bojownicy 32 różnych narodowości, w tym też obywatele polscy pochodzenia żydowskiego, którym schronienia udzieliła społeczność wioski Vassieux-en-Vercors. Jednym z istotnych działań muzeum jest projekt badawczy mający na celu odnalezienie informacji na temat ofiar walk w tym rejonie oraz ich identyfikacji. Jak mówił prelegent,

- „ celem jest przekazanie jak największej ilości informacji rodzinom, które straciły bliską osobę, a czasem bardzo dużą część rodziny. Pragnę tu nadmienić, że mieszkam blisko pola bitewnego, podobnie jak wiele ocalałych rodzin. Niektórym nie dane było przeżyć żałoby, ponieważ wiele grobów nadal stoi pustych.

Ciekawą inicjatywą jest również włączenie sztuki współczesnej do narracji historycznej miejsca pamięci, prezentowanej na wystawach czasowych. Placówka w Vercors jest podręcznikowym przykładem wkomponowania bryły muzeum-memoriału w zachowany krajobraz dawnego pola bitwy przy jednoczesnym zachowaniu integralności historycznego terenu o symbolicznym znaczeniu dla lokalnej społeczności oraz całego narodu.

¹ We współpracę z francuskimi partyzantami była zaangażowana Polka Krystyna Skarbak „Christine Granville”, agentka brytyjskiego Special Operations Executive.

Kolejnym prelegentem był Ulf Eirik Torgersen z norweskiego Narvik Krigsmuseum (Muzeum Wojny w Narwiku). Bitwa o Narwik to jedno z kluczowych starć II wojny światowej, często określane mianem „pierwszej porażki Hitlera”². Misją instytucji jest propagowanie pokoju poprzez edukację o II wojnie światowej. Początkowo muzeum funkcjonowało jako zbiór tradycyjnych ekspozycji, z salami wypełnionymi artefaktami pozyskanymi od darczyńców – głównie cywilów z Narwiku i okolic. Z biegiem czasu uznano, że formy prezentacji na wystawie nie docierają skutecznie do młodych pokoleń. W 2013 r. zdecydowano się na stworzenie dwóch zupełnie nowych przestrzeni: pierwsza opowiada historię regionu w czasach II wojny światowej, druga, zatytułowana „Zona”, wykorzystuje artefakty, instalacje artystyczne i film do prowokowania refleksji na temat wojny oraz uniwersalnych praw człowieka. Zmiana ta została przeprowadzona z zachowaniem części klasycznych form przekazu – aby nie zrażać zwiedzających o bardziej tradycyjnym nastawieniu. Po otwarciu nowej wystawy w 2016 r. zaobserwowano wzrost liczby odwiedzających, zwłaszcza wśród uczniów szkół (41% wśród zwiedzających, 140% wśród szkół). Wprowadzenie pewnych nowych elementów, takich jak instalacje refleksyjne w „Zonie”, spotkało się z ogólnie pozytywnym odbiorem. Niektóre jednak wzbudziły też spore kontrowersje – np. francuski czołg z czasów II wojny światowej z przedłużoną i zadartą ku górze niczym trąba słonia lufą czy instalacja „Torpedy Pokoju”, która prezentuje pociski z zamontowanymi „anielskimi skrzydłami”. Takie zabiegi narracyjne mają skłonić „do zadawania pytań w programach edukacyjnych o to, co się dzieje po wystrzeleniu z działa lub rozpoczęciu wojny. Czy wojna może być uzasadniona? Jakim kosztem i jakimi środkami? [i do dyskusji] na temat propagandy i fałszywych wiadomości będących częścią konfliktów” – przekonywał Torgersen. W podsumowaniu wystąpienia prelegent zaznaczył, że szerokie zmiany na wystawach mają na celu edukować historycznie,

IL. 28

Ulf Eirik Torgersen (MIIWŚ)

IL. 29

Justin Maciejewski
(MIIWŚ)

² Bitwa o Narwik również wśród Polaków obrosła legendą – złotymi zgłoskami zapisała w niej swój udział Samodzielna Brygada Strzelców Podhalańskich pod dowództwem gen. bryg. Zygmunta Szyszko-Bohusza.

IL. 30

Generał major
Hossameldeen Hassan
Shehata Hassan Shafee
(MIIWŚ)

ale również prowokować szerszą refleksję nad bieżącą kondycją świata.

Działania i misja National Army Museum (Narodowego Muzeum Armii) w Londynie zostały zaprezentowane w wykładzie dyrektora placówki Justina Maciejewskiego. Muzeum powstało w 1960 r. na mocy przywileju królewskiego, aby służyć jako centralna instytucja przekazująca historie bitew toczonych przez żołnierzy Commonwealth (Brytyjskiej Wspólnoty Narodów). Narracja zaprezentowana na wystawie głównej ma na celu pomóc

zwiedzającym zrozumieć historyczne znaczenie armii brytyjskiej oraz jej rolę w kształtowaniu tożsamości narodowej Brytyjczyków, poczynwszy od 1660 r. Dyrektor Maciejewski podkreślał, że zespół muzealników ciągle pracuje nad kształtem ekspozycji stałych, aby zwiedzający mógł jak najpełniej zrozumieć fenomen, tradycje oraz rolę brytyjskiej armii na przestrzeni wieków. I tak od 2023 r. muzeum wprowadza cykl zmian w ekspozycji w celu uściślenia chronologii bitew i ewolucji armii brytyjskiej. Jak podkreślał prelegent, obecnie ważne jest też zadanie placówki w rozumieniu roli historii w dzisiejszych realiach:

„ Poprzez historię, jej zrozumienie, badania i refleksję nad nią, a w szczególności nad historią wojskowości, jesteśmy w stanie dotrzeć do decydentów, którzy kształtują naszą przyszłość. Innymi słowy, historia ma związek z przyszłością. I to właśnie przez opowiadanie tych historii i przez przekonywanie decydentów o znaczeniu historii docieramy do żołnierzy, polityków, dyplomatów i praktyków odpowiedzialnych za bezpieczeństwo narodowe i stosunki międzynarodowe.

W dalszej części wspomniany został wkład armii brytyjskiej w walkę z tyranią próbującą obalać panujący w Europie porządek. Przywołując historyczne batalie, prelegent podkreślił rolę brytyjskich żołnierzy szkolących i wspierających swoich ukraińskich kolegów broniących swojego kraju przed agresją Rosji. Obecnie jednym z priorytetów zespołu historyków muzeum jest rozwój Narodowego Instytutu Muzeum Armii we współpracy z partnerami zarówno z Wielkiej Brytanii, jak i z zagranicy Projekt zakłada zainicjowanie badań m.in. nad współdziałaniami armii polskiej i brytyjskiej podczas II wojny światowej³.

Konferencję WBMF zakończył pokaz filmu dokumentującego misję wojskowych muzeów egipskich w upowszechnianiu wieloletniej historii Egiptu. Przedstawiciel Departamentu Muzeów Wojskowych przy Ministerstwie Obrony Egiptu gen. mjr Hossameldeen Hassan Shehata Hassan

³ Warto wspomnieć, że w 2021 r. w hallu głównym odsłonięte zostało popiersie gen. Władysława Andersa.

Shafee zaprezentował publiczności historię i zakres działań zaprojektowanego z rozmachem Narodowego Muzeum Wojskowego (Al-Alamein Military Museum) w Kairze. Należy tu odnotować, że wizyta gen. Shafee jako gościa konferencji WBMF jest wynikiem wcześniejszej współpracy MIIWŚ z Muzeum Wojskowym El Alamein. W 2020 r. delegacja MIIWŚ odwiedziła egipską placówkę. Głównym celem wizyty były rozmowy dotyczące uzupełnienia wystawy stałej egipskiego muzeum o wątek polski.

IL. 31

Zdjęcie uczestników konferencji WBMF (MIIWŚ)

Ze względu na brak możliwości udziału w konferencji pana Nicolasa Barreta, dyrektora Mémorial de Verdun (Muzeum Pamięci Bitwy pod Verdun), jego wykład został zaprezentowany jako nagranie video, które prelegent wykonał w siedzibie swojego muzeum.